

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 16 februari 1904, kl. 12,30 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af § 136 i skiftesstadgan m. m.

Lagutskottet har till behandling förehaft en i Första Kammaren af herr *Hedborg* väckt motion, n:o 22, i hvilken anförts följande:

»Uti § 136 af Kungl. Maj:ts förnyade nådiga stadga om skiftesverket i riket den 9 november 1866, sådan denna § numera lyder, stadgas, bland annat, följande:

»Har vid skifte blifvit bestämdt, att ersättning för ståndskog skall af delägare i skiftet gäldas, skall ägodelningsrättens ordförande ofördröjligen, efter det fastställelse å skiftet meddelats, låta i allmänna tidningarna tre gånger och genom Konungens befallningshafvande i länskungörelserna en gång införa kungörelse, innehållande uppgift å den ersättning, som skall från hvarje ägolott utgå, och de tider, på hvilka den skall betalas; är ersättningen bestämd vid förrättning, som jämlikt 101 § hållits efter skiftets afslutande, skall kungörandet ske efter det förrättningen vunnit laga kraft eller, i händelse af besvär, ersättningen blifvit genom laga kraft ägande beslut fastställd. Kostnaden för kungörandet ersättes af skifteslaget och fördelas så, som angående skifteskostnader här ofvan sägs.»

Angående tillkomsten af detta stadgande inhämtas från 1885 års riksdagshandlingar i hufvudsak följande:

I skrifvelse den 9 maj 1880 anhöll Riksdagen, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till författning

i syfte att bereda större säkerhet än för det då varande ägde rum för utbekommande af sådant bidrag eller ersättning, som omförmäles i 13 kapitlet af skiftesstadgan.

Med anledning af denna begäran framlade Kungl. Maj:t för 1883 års Riksdag förslag till förordning angående skyldighet för ny ägare af jord att svara för utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte blifvit bestämdt.

Med anledning af detta förslag väcktes inom Andra Kammaren en enskild motion i ämnet.

Med anslutning till grunderna för denna senare antog Riksdagen för sin del en lag angående förmånsrätt till betalning för fordran å utflyttningsbidrag m. m., som vid laga skifte blifvit bestämdt.

Vid granskning i högsta domstolen af det utaf Riksdagen för dess del antagna lagförslag afstyrktes detsamma af 6 bland 7 ledamöter, därvid särskildt anmärktes med hänsyn till ståndskog, att inteckningshafvare saknade all säkerhet därför att icke den ökade skogstillgången genast af ägaren afverkades och de därför inflytande medlen af honom utgåfvos till infriande af andra förbindelser än sådana, som ägde förmånsrätt i jorden; samt att äfven hvarje ny ägare af skiftad jord måste erfaras olägenhet däraf, att han förvärfvat sig jord, hvarpå möjligen hvilade en sakrätt, om hvars tillvaro han funne svårighet att förskaffa sig full visshet.

Med afseende å hvad sålunda blifvit mot lagförslaget anmärkt, fann Kungl. Maj:t detsamma icke kunna godkännas, hvarom Riksdagen underrättades.

Till 1885 års Riksdag aflät Kungl. Maj:t en proposition, däri Kungl. Maj:t i nåder föreslog Riksdagen att i ett sammanhang antaga förslag till

1:o lag angående säkerhet för utbekommande af utflyttningsbidrag och andra ersättningar i anledning af laga skifte, enligt hvilken lag ersättning för, bland annat, ståndskog skall ur fastigheten utgå med den i 17 kapitlet 6 § handelsbalken afsedda förmånsrätt eller sålunda före de i fastigheten meddelade inteckningar.

2:o förordning angående tillägg till 136 § i skiftesstadgan.

Detta tillägg är just det här ofvan först upptagna stadgande.

Af det anförda framgår, att stadgandet är tillkommet för att kunskap skall kunna vinnas om en sakrätt, om hvars tillvaro det eljest är svårt att förskaffa sig visshet.

Detta mål kan dock vinnas på billigare och effektivare sätt än genom annonsering.

Den, som vill söka kunskap om hvilka gravationer häfta vid en fastighet, löser angående densamma hos domaremyndighet gravationsbevis.

I detta bevis upptagas de fastigheten vidlådande in-teckningar och, därest fastigheten utmätts eller stämning i expropriationsmål rörande fastig-heten utfärdats, anteckning om dessa förhållanden.

Gravationsbevis lämnar ingen upplysning om sådana ersättningar, hvilka afses i 13 kapitlet af ofvan omförmälda stadga.

För att erhålla kunskap om dem måste man gå till Post- och Inrikes tidningar eller vederbörande länskungörelser eller landtmäterikontor, och att detta kan blifva förenadt med betydligt besvär är uppenbart.

Dessutom förorsakar annonseringen i de allmänna tidningarna och länskungörelserna emellanåt afsevärd kostnad, hvilken enligt min erfarenhet för ett skifte kunnat uppgå till nära 175 kronor.

Upphäfves stadgandet om annonsering och i stället bestämmes, att ordföranden i ägodelningsrätten skall i fråga om sådana skiften och klyfningar, därvid något slag af ifrågavarande ersättningar bestämts skola utgå, å det näst efter skiftets fastställande i vederbörligt tingslag inträffande lagtima ting eller därunder inträffande sammanträde uti in-teckningsprotokollet göra anteckning *dels* om att vid skiftet ersättningar af nu omhandlade slag blifvit bestämda, *dels ock* om namnet å den, som utsatts att omhänderhafva skifteshandlingarna, så skulle därigenom vinnas, att man genom gravationsbevis å fastighet kan vinna nödig visshet om ifrågavarande ersättningsars befinthet.

Detta tillvägagångssätt blir för skiftesdelägarne billigare — ty kostnaden för anteckning i in-teckningsprotokollet belöper sig i regel icke till mer än fyra kronor för ett hemmansnummer och 50 öres tillägg för hvarje hemmansnummer därutöfver (utdraget ur in-teckningsboken) — och bekvämare för den som åstundar upplysning om fastighetens gravationsförhållanden.

Då särskildt i rikets norra län stora skogslikvider vid skiften förekomma, betungas de norrländske jordbrukarne afsevärdt af nu omhandlade annonskostnader, och är det någon som behöfver lättnad i sina utskylder är det den norrländske landtbrukaren.

Jag tillåter mig påpeka ett annat förhållande rörande sakrätt i fastighet.

Vissa fastighetsägare utverka sig så kallade odlingslån, hvilka likaledes utgå med förmånsrätt framför in-teckningar i de fastigheter, till hvilkas förbättring odlingslånen beviljas.

Om dessa lån göres anteckning i jordeboken hos Konungens befallningshafvande i vederbörande län, men någon upplysning om desamma kan för närvarande icke fås af den domaremyndighet, som har att utfärda gravationsbevis.

Sålunda finnes ännu ett slag af sakrätt, om hvars befintlighet gravationsbevis ej lämnar upplysning.

För att detta skall kunna ske måste ett stadgande utfärdas, att domhafvande från Konungens befallningshafvande skall om odlingslån erhålla underrättelse.

Antagligen komma odlingslån att framdeles spela allt större roll, särskildt i Norrland.

Men blifve därmed huru som helst, det skall alltid lända till nytta, att man för erhållande af en fullständig underrättelse om en fastighets gravationsförhållanden icke behöfver vända sig till mer än en myndighet.

På grund af det anförda får jag vördsammast hemställa, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, att man må i ett af domaremyndighet angående fastighet utfärdadt gravationsbevis erhålla upplysning jämväl angående ersättning för ståndskog m. m. vid laga skifte och odlingslån, som må gravera fastigheten, och att i sammanhang därmed den i 136 § skiftesstadgan föreskrifna annonseringskyldighet upphäfves.»

Enligt förordningen den 20 juli 1855 äger, då lån utaf allmänna medel för beredande af odlingsföretag medelst utdikningar eller vattenaftappningar blifvit i jordeboken antecknad, kronan för de årliga afbetalnings- och räntebeloppen lika rätt i det hemman, hvilket lånet blifvit påfördt, som för annan afgäld eller ränta af fast egendom, efter ty i 17 kap. 6 § handelsbalken sägs, och i lag af den 1 maj 1885 föreskrifves, att, om vid laga skifte blifvit bestämdt, att bidrag till utflyttning eller ersättning för odling eller vanhäfd å jord eller för ståndskog, plantering eller torfjord skall gäldas af ägare till jord, som i skiftet ingått, då äge den, som har sådan fordran, där den ej stått inne längre än ett år efter förfallodagen, att ur jorden, ändå att den kommer i annans hand, njuta betalning med enahanda förmånsrätt, som nyss nämnts. I båda dessa fall förefinnes sålunda en på visst sätt begränsad panträtt i jorden, en rätt, hvilken kan göras gällande, oafsedt att jorden efter rättighetens uppkomst öfvergår till

annan ägare. Att det är af vikt, att säker upplysning kan ernås rörande förekomsten och utsträckningen af sådana på jorden hvilande skyldigheter, är uppenbart. Den af motionären anförda bestämmelsen i 136 § skiftesstadgan om skyldighet för ägodelningsrättens ordförande att på visst sätt låta kungöra, att ersättning för stånds-kog vid laga skifte tillerkänts delägare i detsamma, hvilket stadgande tillkom genom lag den 1 maj 1885, tjänar i viss mån detta syfte. Men beträffande andra i 13 kap. skiftesstadgan omförmälda arter af vid laga skifte stadgad ersättningsskyldighet samt med afseende å odlingslån är något sådant offentliggörande af pant-rättens tillvaro icke föreskrifvet. Och, såsom motionären anført, är det i 136 § skiftesstadgan föreskrifna kungörandet ett i flera hänseenden bristfälligt och olämpligt medel att bringa ifrågavarande förhållande till deras vetskap, som hafva intresse af att känna detsamma.

Att olägenheter och brister i de af motionären omnämnda hänseenden förefinnas, vill utskottet sålunda vitsorda. Otvifvelaktigt vore det mest tillfredsställande och från rättssäkerhetens synpunkt lämpligast, om till upplysning för dem, som med afseende å en fastighet vilja avsluta rätts-handlingar, påbjödes en på likformigt sätt anordnad inskrifning af alla på fastigheten hvilande förpliktelser af sakrätts natur. Sådan inskrifning finnes ju för närvarande stadgad beträffande inteckningar samt med afseende å fastigheten vidtagna exekutiva åtgärder, och af ett angående fastigheten meddeladt gravationsbevis vinnes sålunda fullständig kännedom om, hvilka förpliktelser påhvila densamma på grund af inteckning och utmätning.

Att det skulle vara en fördel, om möjlighet kunde beredas att när som helst erhålla ett bevis, som fullständigt upptoge alla vid en viss tidpunkt å en fastighet hvilande förpliktelser af den art, att de kunna göras gällande mot ny ägare, synes utskottet vara uppenbart. Detta syfte skulle kunna, åtminstone i viss grad, vinnas, om det, såsom motionären föreslår, stadgades, att domhafvande skulle hafva skyldighet att ombesörja, att i inteckningsprotokollet gjordes vissa anteckningar i fråga om vid laga skifte bestämd ersättningsskyldighet enligt 13 kap. skiftesstadgan, äfvensom angående odlingslån, om hvars tillvaro Konungens befallningshafvande skulle vara skyldig lämna domhafvanden underrättelse. I saknad af närmare utredning af ämnet vågar dock utskottet icke uttala någon bestämd uppfattning om, huruvida sådana föreskrifter som de i motionen ifrågasatta äro tillräckliga och lämpliga för vinnande af det ändamål, som utskottet, enligt hvad ofvan nämnts, anser eftersträfvansvärdt. Dock synes det utskottet icke böra förbises, att, liksom det är angeläget att ett gravations-

bevis upptager alla en fastighet påhvilande förpliktelser af ifrågavarande art, det icke är mindre viktigt, att beviset icke upptager andra gravationer än dem, som verkligen belasta fastigheten. Om det sålunda stadgas, att anteckning om skyldighet för fastighetens ägare att utgifva ersättning af den art, som omförmäles i 13 kap. skiftesstadgan, samt ränta och afbetalning å odlingslån skall göras i in-teckningsprotokollet, torde äfven möjlighet böra beredas för fastighetsägaren att, sedan berörda skyldighet upphört, få ofvannämnda anteckning annullerad eller åtminstone i protokollet erhålla ytterligare anteckning rörande den föregående inskrifningens verkliga betydelse.

På grund af hvad sålunda anförts och med hänsyn särskildt därtill, att en omarbetning af in-teckningslagstiftningen inom lagberedningen torde vara tämligen nära förestående, har det synts utskottet lämpligt, att Riksdagen uttalade önskvärdheten af, att det i förevarande motion behandlade ämne vid nämnda revision komme under öfvervägande; och hemställer utskottet alltså,

att Riksdagen, med anledning af ifrågavarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, hvilka lagbestämmelser kunna befinnas erforderliga och lämpliga för ernående af det syfte att af gravationsbevis rörande fastighet må kunna erhållas kännedom, huruvida och i hvad mån fastigheten häftar för af allmänna medel beviljade odlingslån eller för ersättning af sådan art, hvarom i 13 kap. skiftesstadgan förmäles, samt för Riksdagen framlägga dels det förslag i angifna hänseende, hvartill utredningen gifver anledning, dels ock, därest förhållandena anses sådant medgifva, förslag om upphäfvande af den i 136 § skiftesstadgan föreskrifna annonseringsskyldighet.

Stockholm den 16 februari 1904.

På lagutskottets vägnar:

CARL. B. HASSELROT.